

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL

NÚMERO 47 / SEGONA ÈPOCA / JUNY 2001

**Consell
de Mallorca**

alimara

Núm. 47

Segona època, juny 2001

Edita: Consell Insular de Mallorca
Departament de Serveis Socials
General Riera, 67
07010 Palma
Tel: (971) 76 07 62
Fax: (971) 76 19 52

Equip editor: Jaume Mateu Martí
Catalina García Garí
(En aquest número hi ha col·laborat el
Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família)

Portada: Joguines II (original 23 x 40 cm)
Jordi Miralles i Hostalot

Maquetació
i impressió: Esment, centre especial de treball d'Amadip

Dipòsit legal: PM-128-1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

NOVES PERSPECTIVES EN LA PROTECCIÓN DEL MENOR A MALLORCA

Maria Victòria Secall i de Fermentino

Dra. en Psicologia. Psicoterapeuta. Cap de Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família del Consell de Mallorca

1. ENCÀRREC I TASCA

Quan vaig rebre, de part del Departament de Serveis Socials, l'encàrrec de coordinar el Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família, el gener de l'any 2000, vaig assumir un compromís d'atenció integral i integrada cap als infants i llurs famílies, per garantir a tot menor en situació de desemparament un context normalitzat de desenvolupament personal que cobreixi les seves necessitats, i oferir a la seva família la possibilitat de creixement, aprenentatge i suport comunitari que li permeti el retorn dels seus fills (aprenent a enfrontar les seves dificultats i crisi d'una manera menys traumàtica, a reparar els efectes del maltractament, a assolir habilitats parentals i a aprofitar i generar recursos comunitaris).

Ahora, em vaig fixar l'objectiu de promoure i agilitar la síntesi i cohesió de tots els serveis i institucions intervinents cap a una protecció integral de la infància, la recerca de programes diversos i viables per al benestar i el ple desenvolupament dels infants de la nostra comunitat, el respecte per a ells i les seves famílies, entenent cada una de les institucions i agents socials, així com als ciutadans, com a elements de protecció d'aquest patrimoni únic i genuí que és la infància i la joventut.

He tingut la sort de trobar uns professionals sensibles i eficients, com a companys de viatge, disposats a posar, a més de la seva professionalitat, un elevat grau de compromís per enfrontar aquesta etapa de consolidació de la competència transferida, oberts a la coresponsabilitat de la tasca de protecció. Uns, per la seva joventut, exigents en el compromís i incansables en la recerca. Uns altres, per la seva experiència i saviesa en el sector, coneixedors de la bona pràctica, alhora prudents en les intervencions i respectuosos amb els procediments que garanteixen els drets de les parts. Tots ells il·lusionats i encoratjats per al projecte, sense estalviar cap esforç.

Junts ens hem decantat de fer promeses, lamentacions o recomanacions als veïns. Comencem per oferir propostes concretes en l'àmbit de les nostres competències, respectant les altres institucions, els límits i les possibilitats de tots, en un esperit d'optimització de recursos i d'objectius comuns.

En un moment d'inflexió de les dotacions destinades a Benestar Social això és el que estem fent:

Hem invertit en recursos humans :

- A 1 de gener 1998 el Servei transferit de Protecció de Menors ho va ser amb una dotació de 15 treballadors.
- A 31 de desembre de 1998 es va doblar el nombre de treballadors, essent 30 el total, amb un augment significatiu en totes les disciplines.
- A 31 de desembre de 1999 es disposava de 39 treballadors.

- A 31 de desembre de 2000 contàvem amb 50 diversificats per disciplines i tasques.
- A l'actualitat són 58 els treballadors del Servei, 52 dels quals ho són en plantilla.

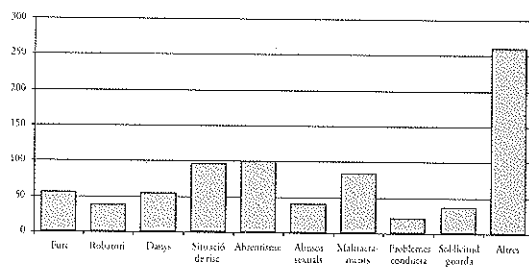
El Servei és competent i executa:

- La declaració de risc greu de desemparament, avaluant els factors desencadenats i els factors de protecció, proposant els elements de disminució i el pla de feina.
- La declaració de desemparament i l'assumpció de la tutela administrativa, valorant la necessitat de separació del menor de la seva família, proposant i executant la mesura adient i el pla de feina, vetllant per una atenció integral, integrada i normalitzadora.
- La mesura de guarda, davant la greu impossibilitat acreditada dels pares per fer-se càrrec dels seus fills.
- La constitució de l'acolliment familiar administratiu.
- La proposta al jutjat de família de l'acolliment judicial, si s'escau.
- La remuneració de l'acolliment familiar per afavorir el seu manteniment.
- La proposta de l'adopció d'un menor.
- La valoració, formació i seguiment de les famílies per acolliments familiars.
- La valoració, formació i acreditació d'idoneïtat de les famílies per a l'adopció.
- El tractament psicosocial i educatiu de l'infant amb mesures de protecció i la seva família.
- La Promoció del Drets de la Infància i la preservació familiar.

En relació a les demandes rebudes, referides a l'exercici 2000, hem doblat el nombre d'expedients de l'any anterior. Aquestes han estat les dades a la recepció de casos, que es presenten en les següents taules/gràfics:

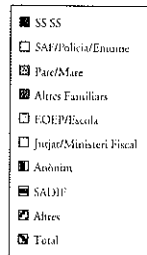
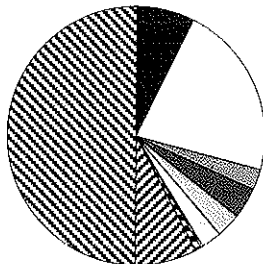
Motiu de recepció

Tipologia de casos	Nre. de casos
Furt	56
Robatori	38
Danys	54
Situació de risc	97
Absentisme	100
Abusos sexuals	41
Maltractaments	84
Problemes de conducta	21
Sol·licitud de guarda	37
Altres	261

Institució derivant¹

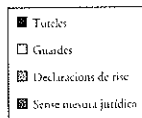
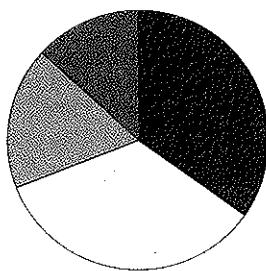
Derivant	Nre. de casos
SS SS	118
SAF/POLICIA/EMUME	349
Pare/Mare	40
Altres Familiars	65
EOEP/Escola	49
Jutjat/Ministeri Fiscal	39
Anònim	6
SADIF	10
Altres	124
Total	800

En relació a les mesures jurídiques aplicades durant l'exercici 2000, aquesta és la seva distribució:

Mesures jurídiques

Mesures jurídiques	Percentatge de menors
Tutelles	35,10%
Guardes	34,20%
Declaracions de risc	17,80%
Sense mesura jurídica	12,90%

Pel que fa referència als diagnòstics realitzats:

Tipus de diagnòstic

Tipus de diagnòstic	Percentatge de menors
Negligència física	21,7%
Sense determinar	18,1%
Impossibilitat atenció pares	13,4%
Maltractament emocional	11,6%
Maltractament físic	11,0%
Negligència emocional	10,4%
Abandó pares o guardadors	9,0%
Abús sexual	3,4%
Orfanesa	1,4%
Corrupció	0,0%
Maltractament prenatal	0,0%

2. COM EXECUTEM LA PROTECCIÓ

L'actuació protectora suposa una sèrie de programes genèrics que podem agrupar segons els seus objectius generals i que abasten tota la població a la qual hem d'atendre des dels Serveis de Protecció:

1. Preservació familiar

En aquesta línia de treball incloem totes aquelles accions, intervencions i serveis encaminats a mantenir el menor en la seva família, donant suport a la mateixa, tot eliminant i/o supervisant els indicadors de risc greu, i optimitzant els recursos. Per assolir aquest objectiu estan en marxa els recursos següents:

- *Formació i suport* per part de l'equip de Psicòlegs de la Secció d'Infància i Família d'aquest Servei, a les UTS municipals i comarcals per a la intervenció en infància en risc i família
- *Suport* de les Seccions del Servei: Recepció-Valoració, Seguiment de Centres i Infància en Risc, a través dels seus tècnics, per formació, assessorament, valoració.
- *Intervenció psicosocial* de la Secció d'Infància i Família en casos derivats de part forana per al manteniment de la convivència familiar i dels que s'ha decidit en el seu Pla de treball la intervenció.
- *Declaració jurídica de risc*, si s'escau, i seguiment de la mateixa en col·laboració amb altres serveis amb competències concurrents per a protegir la família i donar-li suport.
- Suport del programa d'*educadors familiars* (en conveni amb el GREC) per assolir l'objectiu de la preservació, amb intervencions familiars socioeducatives territorialitzades.

- *Subvencions* a línies de treball infanto-juvenil a través del PPB i altres acords i/o *convenis* interinstitucionals, per dotar a tots els municipis de les estructures i serveis necessaris per enfrontar els seus compromisos en el sector d'infància i família.

II. Reunificació

En aquest programa s'inclouen totes les intervencions i serveis que tenen per objectiu que la família, després d'una separació temporal indicativa, pugui, amb suport i/o tractament, recuperar les seves competències parentals i en conseqüència la guarda i/o tutela del seu fill amb garanties per a l'infant.

- *Programes d'acolliment residencial*: En l'actualitat oferim mitjançant Centres propis i Fundacions o Entitats, amb la fórmula de conveni, 291 places d'acolliment residencial: 50 en tres Centres d'Acollida i Diagnòstic (CAD) i 241 diversificades per edats i tipologies, segons el quadre següent:

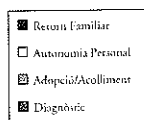
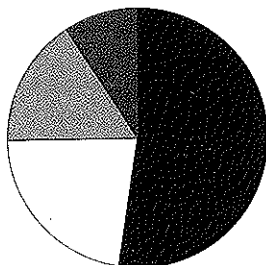
Entitat	Centre	Menors	Característiques
Adoratrius	Jorbalan	12	Centre per a nines adolescents de 14 a 18 anys.
Pare Montalvo	Pare Montalvo	20	Centre per a nins/es de 0 a 14 anys.
Joan XXIII	Joan XXIII	5	Centre per a nins/es discapacitats de 0 a 18 anys
Minyones	Minyones	30	Centre per a nins/es de 0 a 14 a.
Betlem	Betlem	10	Centre per a nins/es de 0 a 14 anys.
Grec	Pis GREC	8	Centre per a nins adolescents de 14 a 18 anys
Intress	CAD Son Espanyolet	10	Primera acollida-diagnòstic nines adolescents de 13 a 18 anys.
Intress	CAD Es Rafal	10	Primera acollida-diagnòstic nins adolescents de 13 a 18 anys.
Intress	Bellamar	10	Centre residencial per a nins adolescents de 14 a 18 anys.
Intress	Illa	10	Centre residencial per a nines adolescents de 14 a 18 anys.
Llar Llevant	Llar Llevant	10	Centre residencial per a nins i nines de 0 a 14 anys.
Temple	Temple	48	Centre residencial per a nins i nines de 0 a 18 anys.
Mater Misericordiae	Mater	10	Centre per a nins/es discapacitats de 0 a 18 a.
Nuevo Futuro	Nuevo Futuro	10	Centre de dia per a nins/es de 5 a 14 anys.
Projecte Jove	Projecte Jove	5	Centre residencial per a nins amb problemes de toxicomanies de 14 a 18 anys
Consell	CAD Natzeret	30	Centre de primera acollida i diagnòstic nins/es de 0-13 anys.
Consell	Llars Del Menor	50	Centre residencial per a nins/es de 0 a 18 anys.
Fundació Esplai	Pista d'Aterratge	3	Centre residencial per a nins de 16 a 21 anys.

Cal destacar la diversificació qualitativa i quantitativa del Centre d'Acollida i Diagnòstic (CAD), amb unitats que ofereixen la possibilitat d'elaborar diagnòstics d'investigació/ intervenció, amb un pronòstic (positiu o negatiu) de recuperació de la família, fonamentat en la qualitat del vincle, els punts forts o factors de protecció i recuperació, el punts febles o inhibidors del canvi, els desencadenants de la crisi, la cronicitat. Tot plegat adreçat a la conseqüent elaboració d'una Proposta i un Pla de treball acurat i operativitzat que orienti l'itinerari familiar a seguir. Alhora, aquests Centres de diagnòstic estan coordinats amb Centres residencials més estables i individualitzats (d'acolliment a mig termini) que garanteixen la no perllongació de l'estada a CAD més enllà del temps previst per la valoració, tot permetent la residència més estable durant el període indicat de recuperació familiar, si és aquest el cas, o en programa d'emancipació.

Veiem les dades referides a menors a centres pel que fa a l'adscripció als diferents programes i a l'estada mitja de permanència:

Menors a centres: programes en els que estan inclosos

Tipus de programa	Menors
Retorn Familiar	52,60%
Autonomia Personal	22,20%
Adopció/Acolliment	16,10%
Diagnòstic	9,10%

Temps mitjà d'estància en els centres per intervals d'edat

Intervals d'edat	Dies d'estància	Anys/mesos/dies
0-6 anys	287	9 mesos + 17 dies
6-12 anys	501	1 any + 4 mesos + 21 dies
12-18 anys	798	2 anys + 2 mesos + 18 dies

- *Programes d'intervenció terapeùtica familiar.* Indicats en un Pla de Treball de reunificació per aquelles famílies que han estat valorades com a susceptibles d'una separació temporal amb pronòstic de recuperació de les seves competències i reunificació familiar. La intervenció psicosocial vol, així, garantir la supressió dels factors desencadenants del maltractament i l'adquisició d'eines d'elaboració de conflictes, i habilitats parentals. Cerca també la coordinació dels diversos agents socials per assolir la cohesió i manteniment de xarxes de protecció per a la família i l'infant, per generar i afavorir el que en Barudy anomena la parentalitat social. Aquest programes són duts a terme per:
 - La Secció d'Infància i Família, quan el Pla de Treball de reunificació requereix la intervenció psicosocial, tot coordinant la creació de xarxes de suport.
 - Terapeutes privats en concertació amb el Servei, quan per motius diversos (llista d'espera dels terapeutes de la SIF, idoneïtat de la derivació, problemes conductuals) és adient.
 - Xarxa de Salut Mental i Tractaments específics.
 - Programa d'Atenció a Famílies Monoparentals, encomanat a la Secció de Seguitment i a la SIF conjuntament.
- *Programes d'educadors familiars* (Concertat amb el GREC): Intervenció socioeducativa territorialitzada en l'àmbit familiar per afavorir i garantir el retorn dels menors que van ser temporalment separats, en la fase en que el menor està sent integrat en el si de la seva família durant el temps que s'estimi oportú per aconseguir els objectius que ens hem marcat per garantir una estada en família protectora.
- *Programa d'acolliment familiar temporal amb família extensa.*
- *Programes d'acolliment familiar temporal amb família aliena.* Mentre és vigent la separació temporal del menor de la seva família biològica, aquest roman amb una família d'acollida, que respecta els seus vincles i li dona cura integral.

En la línia de compromís i millora que hem assolit, enguany hem implantat el programa de Famílies Acollidores, anomenat famílies Cangur, en col·laboració amb La Fundació La Caixa, per donar resposta al dret de l'infant de viure en les condicions més normalitzades possibles. La captació de famílies i la sensibilització ha tingut una resposta molt interessant i solidària. Estem en condicions d'oferir el recurs d'acolliment temporal simple a aquells infants amb previsió fonamentada de retorn, per estades no superiors als dos anys. En diverses modalitats segons la temporalitat i les circumstàncies:

- Famílies Cangur per situacions d'emergència o crisi.
- Famílies Cangur per acolliment temporal simple amb previsió de retorn, garantint la cura del menor durant l'execució del programa d'intervenció terapèutica a la família biològica amb pronòstic de reunificació.
- Famílies Cangur per acolliment temporal durant la investigació i valoració per a l'elaboració d'un diagnòstic.

Ambdós programes d'acolliment: família extensa, família aliena, estan remunerats.

Quan el pronòstic de recuperació preveu un llarg termini o és dubtós, convé proposar preferentment un acolliment residencial o bé un acolliment familiar permanent, amb manteniment d'algun tipus de contacte amb la família d'origen o assegurant l'elaboració simbòlica de la parentalitat. Segons l'edat de l'infant serà més adient una o altra mesura i sempre estarà fonamentada.

Cal significar que, de l'agilitat en el diagnòstic, els mitjans emprats i la coordinació amb altres institucions intervinents i concurrents en la protecció, depèn que els programes exposats de preservació i reunificació siguin efectius i assoleixin l'objectiu de preservar vertaderament l'infant de situacions d'abandó i maltractament, aturant l'impacte de les mateixes i reparant les seves conseqüències.

III. Separació definitiva de la família

Quan la família presenta indicatius de cronicitat, transgeneracionalitat, manca de reconeixement del mal infragint i nul grau de col·laboració. Quan a l'infant se li han detectat signes de greu afectació com a conseqüència del maltractament, o pronòstic d'involució en el seu desenvolupament, la protecció de l'infant amb garanties pot requerir mesures de separació definitiva, per evitar reingressos continuats, desvinculació de l'infant i distòcies socials, conseqüents a diagnòstics de reunificació no recibits o poc fonamentats. Ens trobem amb la necessitat d'elevat propostes judicials per a la privació de tutela i/o la constitució d'acolliment judicial permanent o preadoptiu.

- *Programa d'acolliment permanent.*
- *Programa d'acolliment preadoptiu.*
- *Programa d'adopció nacional.*
- *Programa d'adopció internacional en col·laboració amb les Ecais.*

IV. Emancipació

Aquest programa va dirigit als joves tutelats i/o acollits en centres residencials quan el/la jove no té possibilitat de reunificació familiar, o no es veu pertinent a curt termini, o bé està sota una mesura de separació definitiva de la seva família. En aquests casos es treballa per la plena autonomia i integració social.

- *Programes residencials d'emancipació: a centres propis: Llars del Menor i concertació amb Entitats: Grec, Intress, Fundació Esplai, Adoratrius.* Aquests programes compten amb itineraris integrals d'habilitats socials i cognitives, així com recursos laborals i de vivenda. Estem iniciant línies de suport fins als 21 anys a les quatre entitats anomenades.
- Programa de suport a l'emancipació en conveni amb el GREC per a l'acompanyament d'itineraris d'emancipació.
- *Acolliment familiar simple* per donar suport a l'emancipació (recerca laboral o acompanyament d'estudis).
- *Acolliment familiar permanent* amb la mateixa finalitat.

Voldria destacar també, per la seva decisiva importància a l'àrea de la Protecció, el Programa experimental d'intervenció en situacions d'abús sexual, iniciat al juny del 2000, encomanat a la Secció d'Infància i Família. Es tracta de l'abordatge integral de

l'abús sexual en els seus vessants psicològic, social i jurídic. Aquest programa es duu a termini cofinançat per el Ministeri d'Afers Socials i dóna continuïtat al Programa Experimental de Maltractament Infantil que, en les seves fases de detecció i formació d'agents socials, va fer la CAIB.

Al llarg d'aquest monogràfic dedicat a Infància i Família hi trobareu col·laboracions de professionals de les diferents Seccions del Servei de Protecció al Menor i Atenció a la Família i dels centres i entitats col·laboradores: propostes, programes, suggeriments, reflexions, que espero siguin enriquidores i ofereixin una visió plural, compromesa i estimuladora per a tots els lectors interessats en els temes de la Protecció a la Infància.

NOTA

1. Hi ha la possibilitat que hi hagi casos que siguin derivats per més d'un servei.